

Bydgoszcz, 16. 08.2019 r.

dr hab. Katarzyna Rajs
Akademia Muzyczna im. Feliksa Nowowiejskiego w Bydgoszczy
Dziedzina - sztuki muzyczne
Dyscyplina artystyczna - instrumentalistyka

Recenzja pracy doktorskiej Pana mgr. Mateusza Kurcaba

Zleceniodawca recenzji:

Akademia Muzyczna w Krakowie, Rada Wydziału Instrumentalnego- pismo z dnia 26. czerwca 2019 roku. Zlecenie podjęte na podstawie ustawy z dnia 14.03.2003 roku – o stopniach i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (D. U. Nr 65, poz. 595 ze zmianami D. U. z dnia 27.07.2005 roku Nr 164, poz. 1365, art. 14 ust. 2 pkt.2).

Dotyczy:

- Uchwały Rady Wydziału Instrumentalnego Akademii Muzycznej w Krakowie z dn. 27. listopada 2017 roku w sprawie wszczęcia przewodu doktorskiego na wniosek Pana mgr. Mateusza Kurcaba w dyscyplinie artystycznej – instrumentalistyka,
- Uchwały Rady Wydziału Instrumentalnego Akademii Muzycznej w Krakowie z dn. 26. czerwca 2019 roku w sprawie wyznaczenia recenzentów w przewodzie doktorskim Pana mgr. Mateusza Kurcaba.

W świetle ustawy z dnia 14.03.2003 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach u tytule w zakresie sztuki (D. U. Nr 65, poz. 595 ze zmianami D. U. nr 164, poz. 1365 z dn. 17.08.2005 roku, tekst jednolity art. 6 ust.1, 3) Rada Wydziału Instrumentalnego Akademii Muzycznej w Krakowie posiadała uprawnienia do prowadzenia przewodu doktorskiego w dziedzinie sztuk muzycznych, w dyscyplinie artystycznej – instrumentalistyka.

Na podstawie nadesłanego – przez Dziekana Wydziału Instrumentalnego Akademii Muzycznej w Krakowie - kompletu dokumentacji z właściwych posiedzeń Rady Wydziału stwierdzam, że uchwały w sprawie wszczęcia przewodu doktorskiego oraz wyznaczenia recenzentów w przewodzie doktorskim mgr. Mateusza Kurcaba zostały podjęte prawomocnie, zgodnie z art. 14 ust. 2 pkt. 2 ustawy z dn. 14.03.2003 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (D. U. nr 65, poz. 595, z późniejszymi zmianami).

Podstawowe dane o Kandydacie

Pan mgr Mateusz Kurcab po ukończeniu częstochowskiej szkoły muzycznej I stopnia (w klasie mgr M. Kwiatkowskiej) i II stopnia - z wyróżnieniem (w klasie fortepianu mgr. A. Klosia) - w 2011 roku rozpoczął studia licencjackie w Akademii Muzycznej w Krakowie u dr hab. Mariusza Sielskiego, które skończył z wyróżnieniem w 2014 roku. W semestrze zimowym 2014/2015 roku Pan Mateusz Kurcab studiował również w Monachium – w Hochschule für Musik und Theater, w klasie fortepianu prof. Sylwii Hewig-Tröscher. We wrześniu 2016 roku Doktorant ukończył z wyróżnieniem studia magisterskie w krakowskiej Akademii Muzycznej jako absolwent dr. hab. Mariusza Sielskiego.

W czasie studiów brał czynny udział w sesjach naukowych, festiwalach i kursach mistrzowskich - między innymi pod kierunkiem P. Badury-Skody, E. Kolodin, D. Baszkirowa, K. Eickhorst, B. Canino.

Mateusz Kurcab koncertował w wielu miastach Polski i za granicą, uczestniczył między innymi w Festiwalu im. W. Lutosławskiego w Krakowie (2013 r.), Międzynarodowym Festiwalu Muzyki Krzysztofa Pendereckiego Emanacje (2013 r.), Estivales en Puisaye (Francja – 2015 r.). Był stypendystą Prezydenta Miasta Częstochowy w dziedzinie muzyki w latach 2011, 2012, 2013, 2015.

W 2014 roku Doktorant został zatrudniony jako nauczyciel gry na fortepianie w Niepublicznej Szkole Muzycznej I. stopnia „Mozart” w Krakowie. Od 2015 r. Mateusz Kurcab jest nauczycielem w Szkole Muzycznej I. i II. stopnia im. B. Rutkowskiego w

Krakowie, gdzie uczy dzieci i młodzież gry na fortepianie, akompaniuje oraz prowadzi zespoły kameralne.

W roku akademickim 2016/2017 Doktorant został zatrudniony w krakowskiej Alma Mater jako akompaniator w Katedrze Instrumentów Dętych Drewnianych. Także w 2016 r. Mateusza Kurcaba przyjęto na studia doktoranckie.

Pan mgr Mateusz Kurcab jest aktywnym pianistą – solistą i kameralistą. W wykazanym dorobku koncertowym mieści się blisko 50 występów solowych i 30 – kameralnych. Doktorant dołączył do dokumentacji dyplomy, m. in. dla wyróżniającego pianisty-akompaniatora (Kraków - 2017 r.), finalisty w Międzynarodowym Konkursie Muzyki Kameralnej we Włoszech (2013 r.), dla laureata II. miejsca na III. Chopinowskim Turnieju Pianistycznym im. H. i L. Stefańskich (2012 r.), laureata II. miejsca na XII. Międzynarodowym Konkursie Muzycznym im. J. Zarębskiego w kategorii zespoły kameralne (Warszawa-Łomianki – 2012 r.).

OCENA PRACY DOKTORSKEJ

Praca doktorska Pana mgr. Mateusza Kurcaba pod tytułem „Nokturn w twórczości Gabriela Faure. Problematyka wykonawcza w kontekście przemian stylu kompozytorskiego” obejmuje dzieło artystyczne w postaci nagrania na płycie CD oraz jego opisu. Nagranie zrealizowano 6. marca, 3. i 11. kwietnia 2019 r. w Auli Akademii Muzycznej „Florianka” im. B. Rutkowskiego w Krakowie. Realizatorem nagrania był Kamil Madoń.

Dzieło artystyczne zawiera:

- I Nokturn es-moll op.33 nr 1
- II Nokturn H-dur op.33 nr 2
- III Nokturn As-dur op.33 nr 3
- IV Nokturn E-dur op.36
- V Nokturn B-dur op.37
- VI Nokturn Des-dur op.63

- VII Nokturn cis-moll op.74
- VIII Nokturn Des-dur op.84 nr 8
- IX Nokturn h-moll op.97
- X Nokturn e-moll op.99
- XI Nokturn fis-moll op.104 nr 1
- XII Nokturn e-moll op.107
- XIII Nokturn h-moll op.119

Rejestracja fonograficzna wszystkich nokturnów Gabriela Faure jest z całą pewnością wielkim artystycznym wyzwaniem – zrozumienie skomplikowanych harmonii, kunsztowna pedalizacja, wyodrębnienie z wszechobecnej polifonia głosu wiodącego i to, co wydaje się najtrudniejsze – wydobycie z każdego nokturnu jego idiomu – to zadanie niewątpliwie wymagające dużej wiedzy, świetnego warsztatu pianistycznego i odwagi w kreacji własnej wypowiedzi twórczej.

Pan Mateusz Kurcab z całą pewnością dysponuje imponującą wiedzą na temat wykonywanych utworów, nokturny zostały przez niego zanalizowane w niemal wszystkich możliwych aspektach – od genezy gatunku, poprzez sylwetkę kompozytora, podział nokturnów na okresy twórczości aż do artykulacji, akcentuacji, pedalizacji oraz współzależności faktury i dynamiki i ich wpływu na kolorystykę dźwiękową. Taka dogłębna znajomość tekstu muzycznego kieruje poszukiwania własnej wypowiedzi artystycznej na właściwe ścieżki, poddaje pomysły pianisty kompozytorskiej weryfikacji. Ten szczególny szacunek Doktoranta do intencji twórcy, respektowanie oryginalnego zapisu jest godne podziwu.

Warsztat pianistyczny Mateusza Kurcaba, obejmujący w powszechnym rozumieniu dużą biegłość i umiejętności wyodrębniania kilku planów dźwiękowych jednocześnie, również stoi na wysokim poziomie. Ze względu na homogeniczność zarejestrowanych utworów niewątpliwie właściwe byłoby zastosowanie większej palety barw, w które obfituje fortepian. Rozpiętość temp (od molto lento do moderato) oraz wskazań metronomicznych (od 52 do 96 MM na ćwierćnutę), a także różnorodność tonacji powinny skłonić Doktoranta do jeszcze bardziej wnikliwych poszukiwań w zakresie kolorystyki dźwiękowej.

Odwagi w kreacji własnej wypowiedzi twórczej zabrakło mi najbardziej w rzetelnie i odpowiedzialnie przygotowanym dziele artystycznym. Doktorant w podsumowaniu tak opisuje swoje doświadczenia w pracy nad całym zbiorem: „Liczne przykłady wskazane w części badawczej niniejszej pracy, w których kompozytor niedookreśla w partyturze swoich zamierzeń, są świadectwem odwołania się twórcy do wyobraźni muzycznej pianisty, zwiększając tym samym jego udział w kreowaniu dzieła, co indywidualizuje proces twórczy.”

Wydaje się, że w procesie starannego przygotowania do nagrania nokturnów zgubiła się w niektórych miejscach naturalna potrzeba wypowiedzi poprzez rubato. Mateusz Kurcab w dalszym miejscu podsumowania opisu dzieła artystycznego pisze: „Analiza poszczególnych elementów dzieła muzycznego wykazała również, że nieodzowne w interpretacji nokturnów jest świadome kształtowanie tempa, uwzględniające swobodne przyspieszenia i zwolnienia w oparciu o chopinowskie rubato. Powinna istnieć pewna elastyczność w płynności frazowania.” Kilka utworów spełnia oczekiwania słuchacza w sferze właściwej agogiki – pierwszy nokturn jest misternie skonstruowanym dziełem z piękną dźwiękowo częścią liryczną i dramatyczną – w zupełnie odmiennej szacie dźwiękowej. W nokturnie nr 4 część B zachwyca intymną barwą fortepianu. Nokturn nr 6 – często wykonywany przez pianistę na estradach – również jest przekonująco przedstawiony, podobne uczucia wzbudza nokturn nr 8, gdzie artysta wydaje się być swobodny i nieskrępowany, a przy tym operuje pięknym dźwiękiem.

Przy całym uznaniu kompetentnie zarejestrowanych wszystkich nokturnów Gabriela Faure przez Doktoranta muszę jednak przyznać, że pozostawiły we mnie spory niedosyt w kwestii artystycznego wyrazu. W wielu miejscach fraza jest kształtowana nazbyt prosto – bez właściwego zakończenia (część B w nokturnie nr 2, początek nokturnu nr 3 i 4, trzecia strona nokturnu nr 5, część B nokturnu nr 7, początek nokturnu nr 9 – według mnie utwór ten w ujęciu mgr. Kurcaba przypomina bardziej marsz niż nokturn, nokturn nr 12 – fragment z szesnastkami). Zdarza się również, że pianista tak pieczołowicie pragnie odwzorować zapisany tekst, iż odtwarza ów tekst literalnie matematycznie – mowa o polirytmii, gdzie akompaniament triolowy towarzyszy melodii w duolach (nokturn nr 3 – początek, nokturn nr 7 – część B). Podobny brak swobody jest uparczywie słyszalny w nokturnie nr 3 na trzeciej stronie i dalszych.

Brak rubato w utworach tego gatunku jest szczególnie dojmujący, gdyż wiąże się z rodzajem dźwięku – specyficzne *touchè* wymaga dodatkowego czasu na wejście w klawiaturę.

Niekiedy miało się wrażenie, że to nie Faurè był twórcą nagranych nokturnów, lecz – na przykład – Prokofiew (nokturn nr 3 – część A1, nokturn nr 5 – część B i A1, nokturn nr 11 - druga strona i niektóre miejsca dalsze). W podrozdziale „Aura harmoniczna” na stronie 130 Autor pisze: „Ekstremalny chromatyzm i rytmiczna złożoność znajdują się wśród najbardziej charakterystycznych cech późnego okresu twórczości Faurè.” Jest to kolejny powód, aby głęboko rozważyć wybór temp oraz wewnętrznych napięć i rozwiązań agogicznych.

Podsumowując część artystyczną należy stwierdzić, że Pan Mateusz Kurcab przygotował cały program bardzo solidnie, poprawnie przedstawił cechy stylu Gabriela Faurè. Jego grę cechuje uczciwość i profesjonalizm pianistyczny. Dzieło artystyczne przyjmuję.

Część opisowa pracy Pana mgr. Mateusza Kurcaba jest zawarta na 172 stronach formatu A4. Doskonale łączy się z częścią artystyczną, stanowiąc z nią jedną całość. Doktorant podzielił ją na dwa zasadnicze człony: część teoretyczną i część badawczą. W komponentie pierwszym Autor przedstawia genezę gatunku nokturnu fortepianowego, omawia twórczość fortepianową Gabriela Faurè w kontekście jego życia i czasów, w których tworzył. Część badawczą Doktorant poświęcił podziałowi nokturnów ze względu na okresy twórczości, ponadto zanalizował omawiane utwory z perspektywy wykonawczej – pod względem ekspresji i charakteru utworów, artykulacji i akcentuacji, pedalizacji oraz współzależności faktury i dynamiki i jej wpływu na barwę. Wydaje się, że praca byłaby kompletna, gdyby Doktorant zechciał rozważyć jeszcze nokturny w ujęciu całego zbioru – rozpiętość temp (od molto lento, przez lento, adagio, andante, andantino, moderato) i zależności temp w kontekście metronomicznym (od 52 do 96 MM na ćwierćnutę). Również warto by było pochylić się nad tonacjami i trybami nokturnów (sześć z nich jest w tonacjach durowych – tylko nokturn nr 2 w tonacji krzyżykowej, siedem – w molowych, tylko nr 1 jest w tonacji bemolowej).

Praca jest napisana jasnym i zrozumiałym językiem, przykłady nutowe znakomicie odpowiadają założonym tezom. Cała treść dowodzi gruntownej wiedzy Doktoranta i dokonania precyzyjnej analizy wykonywanych dzieł.

Część opisowa pracy Pana Mateusza Kurcaba jest znakomicie opracowana, bogata w rzadko wspomniane informacje i wykorzystuje cenne materiały bibliograficzne.

Konkluzja

Praca doktorska Pana mgr. Mateusza Kurcaba pod tytułem „Nokturn w twórczości Gabriela Faure. Problematyka wykonawcza w kontekście przemian stylu kompozytorskiego” jest

staranną prezentacją trzynastu nokturnów Gabriela Faurè. Rzetelna pianistyka, niewątpliwe walory analizy omawianych utworów oraz wielotorowa działalność artystyczna Doktoranta dowodzą jego szerokiej wiedzy i kompetencji w dziedzinie przez niego reprezentowanej. Doktorant kompetentnie rozwiązał założone zagadnienia artystyczne i spełnił wymagania art. 13 ust. 1 z dn. 14.03.2003 roku.

Stawiam wniosek o przyjęcie pracy doktorskiej.

Kateryna Rajs